

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií, Katedra politologie

Iveta Nejedlá

Náboženské politické strany v Izraeli

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **Iveta Nejedlá**

Vedoucí práce: **Doc. PhDr. Rudolf Kučera, CSc.**

Rok obhajoby: **2012**

Bibliografický záznam

Nejedlá, Iveta. *Náboženské politické strany v Izraeli*. Praha 2012. Bakalářská práce Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologie. Vedoucí bakalářské práce: Doc. PhDr. Rudolf Kučera, CSc.

Abstrakt

Práce se zaměřuje na Izraelské náboženské politické strany a otázku jejich vzrůstajícího vlivu. Dále také na případnou zvyšující se religiozitu státu. Náboženské strany jsou rozděleny na základě tří určujících faktorů. Těmi jsou postoj k sionismu, míra zastoupení sefardů ve stranách, tedy zda jde o stranu aškenázskou, či sefardskou a nakonec na základě vyhranění se v oblasti postoje vůči Arabům (Palestincům).

V první části práce je také popisován historický vývoj, vedoucí k založení státu. To kvůli představení situace, a nálad, které předcházeli vzniku státu a pro lepší pochopení vztahů, mezi Izraelci a Arabi.

Míra religiozity Izraele je analyzována na základě vlivu náboženských institucí na chod státu. Těmi jsou kromě ministerstva pro náboženské záležitosti, také rabínské soudy, vrchní rabinát a lokální náboženské rady. Pro určení náboženské povahy státu, je v práci také rozebírán a popisován status quo v záležitostech vztahu státu a náboženství.

Abstract

Thesis is focused on Israeli religious political parties and the question of their increasing influence. Furthermore, it is focused also on potential increase of the Israeli state's religiosity. Religious parties are classified according to three determining factors. These are: (i) attitude towards Zionism, (ii) number of Sephardi Jews in the party, i.e. whether it is an Ashkenazi or a Sephardi party, and (iii) position towards Arabs (Palestinians).

The initial part of the Thesis describes historical evolution which led to the establishment of Israel as a state. Primarily to introduce the situation, and the moods, that was preceding

the state's establishment, but also to provide better understanding of relations between the Jews and the Arabs.

The level of Israel's religiosity is analyzed based on influence of the key religious institutions on the state affairs. Besides the Ministry of Religious Services these are mainly the Rabbinical Courts, the Chief Rabbinate of Israel and local religious councils. To better assess the religious nature of the state the Thesis moreover analyzes and describes the *status quo* as regards the relationship of the state and the religion.

Klíčová slova

Izrael, náboženské politické strany, sefardi, aškenázové, Arabové, Židé, sionismus, ortodoxní, sekulární, Kneset, náboženství.

Keywords

Israel, Religious Political Parties, Sephardim, Ashkenazim, Arabs, Jews, Zionism, Orthodox, Knesset, Religion.

Rozsah práce: 68 249 znaků včetně mezer, bez poznámek pod čarou, abstraktu, příloh a použité literatury.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 15. 5. 2012

Nejedlá Iveta

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Doc. PhDr. Rudolfu Kučerovi, CSc., za pomoc a rady při vypracovávání této práce.

**Institut politologických studií
Projekt bakalářské práce**

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

**Náboženské strany v Izraeli a otázka jejich
vzrůstajícího vlivu a religionizace Izraele**

Jméno autora: Nejedlá Iveta

Předpokládaný školitel: Doc. PhDr. Rudolf Kučera, CSc.

Podpis školitele:

Úvodní část

Ve své práci se budu věnovat izraelským náboženským stranám a otázce jejich vlivu. Přesněji zdali má jejich vliv spíše vzrůstající tendenci a případně jaký to má vliv na politiku Izraele. Tyto strany si rozdělím na základě tří určujících faktorů. Těmi bude přístup k arabské otázce, dále zda jde o sionistické, či nesionistické strany a v neposlední řadě jde-li o stranu aškenázskou, či sefardskou. Déle se budu věnovat historii vzniku státu a základním bodům izraelsko-palestinského konfliktu. To z důvodu představení situace, která vládla na území dnešního Izraele těsně před vznikem státu a také po dobu jeho trvání. Pro určení otázky vzrůstající moci politických stran se budu věnovat i výsledkům voleb do Knesetu, kde jedním z určujících faktorů bude počet získaných křesel náboženských stran a dále zdali spolu spíše kooperují, či stojí proti sobě. V Izraeli není klasické rozdělení levice a pravice tak, jak ho známe z klasických demokracií, ale dělí se spíše na základě dalších faktorů, například vztahu k Arabům.

Toto téma jsem si vybrala proto, že ho považuji za velice zajímavé, a také z toho důvodu, že je tato problematika vcelku složitá. Důvodem je velké množství politických stran a také fakt, že jde o židovský stát, který se potýká s problematikou arabské menšiny.

1. Cíle práce

Jedním z cílů mé práce bude představení politických stran na základě již výše zmíněných tří faktorů, představení jejich hlavních cílů a vysvětlení důvodů rozporů mezi nimi.

Dalším cílem bude snaha zjistit, zdali mají náboženské strany tendence spíše spolupracovat, nebo naopak stojí proti sobě. Případně určit, které strany spolu spolupracují a proč.

Dalším, a hlavním cílem bude snaha zodpovědět otázku, zda se Izrael stává náboženským státem. Jako hlavní faktory pro určení budou výsledky voleb do

Knesetu, dále zdali se náboženským stranám daří prosazovat své cíle spojené s touto otázkou.

Má hlavní výzkumná otázka zní: Má politická moc náboženských stran spíše vzrůstající tendenci? A je možné, aby se Izrael stal náboženským státem?

Jako způsob zpracování tématu jsem si vybrala komparativní metodu a interpretativní epistemologii.

2. Metodika

Práce by měla být řazena zhruba podle kapitol, jak jsou navrženy v následující části tohoto projektu.

V první části popíši historicky důležitá období. Těmi bude historie vzniku státu, dále konflikty s Araby, zde vysvětlím hlavní problémy izraelsko-palestinského konfliktu, a také se krátce zaměřím na snahu Židů o vznik státu a na historii jejich přistěhovalectví. Těmto obdobím se budu věnovat proto, že popisují historii vzniku stran, kterým se budu věnovat, a také pro vysvětlení konfliktních linií mezi nimi.

V další části se zaměřím na samotné politické strany, které zde rozdělím na základě výše zmíněných konfliktních linií. Tuto kapitolu rozdělím do tří menší, v každé z nich se budu věnovat jednotlivému konfliktu. V první z nich, se budu věnovat sionistickým a nesionistickým stranám. Budu se věnovat historii sionismu, jeho myšlenkám a představím jeho hlavní strany a stejně tak i hlavní strany nesionistické. Představím jejich cíle a výsledky voleb, případně kdy se která strana dostala do vlády a co se jí podařilo prosadit. V druhé kapitole se pokusím o totéž, tentokrát se stranami aškenázskými a sefardskými. Ve třetí kapitole představím, jak se strany staví k arabské otázce, a určím, které strany jsou nejvíce radikální, nebo naopak benevolentní.

V poslední části mé práce se pokusím o shrnutí získaných poznatků a na základě nich se budu snažit zodpovědět mé výzkumné otázky, jak již jsou popsány výše.

3. Předpokládaná osnova práce

Úvod

Stat'

1. **Vznik Státu Izrael a hlavní historické faktory**
2. **Náboženské izraelské politické strany**
 - 2.1. Sionistické a nesionistické politické strany
 - 2.2. Aškenázské a sefardské politické strany
 - 2.3 Přístup izraelských náboženských politických stran k arabské otázce
3. Otázka vzrůstajícího vlivu politických stran
4. Stává se Izrael ryze religiózním státem?

Závěr

Seznam literatury a zdrojů:

a)

Internetové zdroje:

Webové stránky strany Jisra'el Bejtejnu. Dostupné z:

<http://www.beytenu.org/>

Webové stránky izraelského deníku Haaretz. Dostupné z:

<http://www.haaretz.com/>

Webové stránky izraelského internetového deníku The Jerusalem Post. Dostupné z:

<http://www.jpost.com/>

Oficiální webové stránky Knesetu. Dostupné z:

<http://www.knesset.gov.il/>

Webové stránky izraelského internetového deníku Ynetnews. Dostupné z:

<http://www.ynetnews.com/>

b)

Bibliografické zdroje

Čejka, Marek (2007). Izrael a Palestina – Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu. Praha: Barrister & Principal. ISBN 978-80-87029-16-9

Čejka, Marek (2002). Judaismus, Politika a stát Izrael. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-3007-0

Gilbert, Martin (2002). Izrael, dějiny. Praha: BB art. ISBN 80-7257-740-9

JOHNSON, Paul (1996). Dějiny židovského národa. Vyd. 1. Praha: Rozmluvy. ISBN 80-85336-31-6

Korn, Dani (2002). Public Policy in Israel. Perspectives and Practises. Lanham (Maryland): Lexington Books. ISBN 0-7391-1057-8

KRUPP, Michael (1999). Sionismus a Stát Izrael: historický nástin. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-265-9

SACHAR, Howard M (1999). Dějiny Sstátu Izrael. Vyd. 1. Praha: REGIA. ISBN 80-902484-4-6

Sharkansky, Ira (1996). *Rituals of Conflicts: Religion, Politics and Public Policy in Israel*. London: Lynne Rienner Publishers.

Sharkansky, Ira (2000). *The Politics of Religion and the Religion of Politics*. Lanham (Maryland) Lexington Books. ISBN 0-7391-0109-9

SMITH, Charles D (2010). *Palestine and the Arab-Israeli conflict*. 7th ed. Boston: Bedford/St. Martin's. ISBN 978-0-230-24711-6

TAUER, Felix (2006). *Svět islámu: dějiny a kultura: nástin politického, sociálního, hospodářského a kulturního vývoje zemí, do nichž proniklo učení arabského proroka, od jeho vystoupení do konce první světové války*. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-828-2

Obsah

Úvod	2
1 Vznik Státu Izrael	4
1.1 Britský mandát Palestina 1920 - 1948	6
1.1.1 Arabsko-sionistický konflikt	7
1.1.2 Druhá světová válka	10
1.2 Vznik státu	11
2 Náboženské izraelské politické strany	15
2.1 Sionismus	17
2.1.1 Maďdal (Národní náboženská strana)	18
2.2 Aškenázské a sefardské politické strany	19
2.2.1 Religiózní strany aškenázské	20
2.2.2 Religiózní strany sefardské	22
2.3 Přístup izraelských náboženských politických stran k arabské otázce	23
2.3.1 Národní jednota	24
2.3.2 Židovský domov (ha-Bajit ha-Jehudi)	25
3 Otázka vzrůstajícího vlivu náboženských politických stran	26
3.1 Volební systém do Knesetu	26
3.2 Sféry vlivu náboženských stran	27
3.3 Náboženské školství	29
4 Stává se Izrael religiózním státem?	31
4.1 Status quo	31
4.2 Náboženské právo	32
4.3 Státní náboženské instituce	32
4.3.1 Ministerstvo pro náboženské záležitosti	33
4.3.2 Vrchní rabinát	34

4.4 Náboženský stát.....	34
Závěr.....	37
Seznam literatury a zdrojů:	40

Seznam tabulek

Tabulka 1. Plánovaná struktura populace v Izraeli, po konci Britského mandátu	13
Tabulka 2. Výsledky strany Mafdal ve volbách do Knesetu, mezi lety 1951 - 2009.....	19
Tabulka 3. Výsledky strany Aguda (a blízkých stran) ve volbách do Knesetu mezi lety 1949 – 2006	20
Tabulka 4. Výsledky voleb strany Šas do Knesetu mezi lety 1984 – 2009	22
Tabulka 5. Výsledky voleb strany Národní jednota do Knesetu mezi lety 1999 - 2009...	25
Tabulka 6. Národnostní složení v Izraeli	28
Tabulka 7. Náboženské složení v Izraeli.....	28

Úvod

Ve své práci se budu věnovat izraelským náboženským politickým stranám. Nejprve popíši rozdíly mezi nimi, následně je charakterizuji, dále budu řešit, jakou mají v průběhu existence podporu, zdali spolupracují, či naopak. Výsledkem bude zjištění, jak velkou hrají roli v politickém systému, jak moc mohou ovlivňovat dění. V závěru práce se budu věnovat otázce, zdali se Izrael stává náboženským státem.

Toto téma jsem si vybrala proto, že považuji Izrael za specifický a zajímavý prostor. V rámci jeho společnosti existuje velká řada různých skupin. Ty se mohou oddělovat například nábožensky, etnicky, na základě přistěhovalectví, kultury či přesvědčení. Na základě těchto rozdílů, rozlišujeme, zda jde o Židy aškenázské, či sefardské, zda jsou sionisté, či naopak, dále jde-li o Židy ortodoxní, jak se staví k arabské otázce, jsou-li to strany radikální. To jsou základní otázky, které tvoří v izraelské společnosti hlavní štěpné linie. Právě podle nich jsem se rozhodla ve své práci rozdělit náboženské politické strany. Samozřejmě je nutné podotknout, že v Izraeli nežijí pouze Židé, je zde i velké množství Arabů, tvoří téměř pětinu obyvatelstva. Většina z nich je muslimská. Pro vysvětlení situace a nálady ve společnosti, co se týče právě vztahu k arabskému obyvatelstvu, se budu ve své práci věnovat i historii vzniku státu a popíši základní body izraelsko-palestinského konfliktu.

Dalším tématem, kterému se budu věnovat, je otázka náboženské povahy státu. Oficiálně je judaismus jen jedním z mnoha Izraelem uznávaných náboženství. Nicméně opak je pravdou, judaismus je zde úzce spjat se státem, díky státu quo se velké množství pravomocí dostalo do rukou religiózních institucí (těmi jsou například rabínské náboženské soudy, náboženské rady, dokonce v Izraeli existuje i ministerstvo pro náboženské záležitosti). Tyto instituce mají poměrně zásadní vliv v občanském životě. Například v Izraeli nelze uzavřít civilní sňatek, nemohou se vzít dva lidé jiného vyznání, dokonce i v dnešní době mají v některých případech ženy menší práva než muži.

Status quo zasahuje židovskému obyvatelstvu nejen do soukromého života, způsobil rozpor i v rámci židovské komunity, například zprošťuje ortodoxní Židy některých

povinností, jako je služba v armádě. Dále má také vliv na stranickopolitický systém. Díky němu mají náboženské politické strany vliv, který je neúměrný jejich zastoupení v Knesetu.

Nicméně i přes všechny výše zmíněné skutečnosti trvá tato situace již od vzniku státu, proto by se dalo říci, že status quo patří ke každodennímu životu Židů. Otázkou je, nakolik je jeho existence problematická pro nežidovské obyvatelstvo.

Cílem mé bakalářské práce je představit situaci, která v současnosti v Izraeli vládne v otázce náboženské povahy státu. Představím náboženské politické strany a budu analyzovat míru jejich vlivu. Dalším hlavním tématem bude otázka, zda se Izrael stává náboženským státem, zde se zaměřím právě na status quo a jeho vliv na běžný život Izraelců a také na náboženské instituce.

1 Vznik Státu Izrael

Území Palestiny se stalo strategicky důležité během první světové války. Hlavním důvodem bylo, že se Osmanská říše přidala na stranu Německa a Rakousko - Uherska. Velká Británie si v Egyptě zřídila britský protektorát, aby mohla kontrolovat Suezský průplav, sousední Palestina se tak stala hlavním místem střetů Britů s Němci a Osmany.

Území Palestiny se stávalo stále strategičtějším. Nejenže se zde dala získat ropa, ale zejména byla vhodným místem pro kontrolu Blízkého východu. Následně se o ni bojovalo zejména diplomaticky.

Tzv. Sykes - Picotovou dohodou z května 1916 si Velká Británie a Francie (s následným přistoupením carského Ruska) mezi sebou rozdělily Blízký východ, a tím i Palestinu. Sever (Libanon a Horní Galilea) měl být spravován Francouzi a arabským státem pod francouzskou správou (Sýrie), střed země až po Gazu měl být pod kontrolou tří zmíněných mocností a jih a území na východ od Jordánu (tedy více než polovina dnešního Izraele a Jordánsko) mělo připadnout arabskému státu pod britskou správou. Enklávu kolem Haify a Aka měli ovládat přímo Britové. Židovské obyvatelstvo ani nároky sionistů přitom nebyly brány v úvahu.¹ Tato dohoda se ale nikdy neuskutečnila.

Od počátku první světové války byli Židé vykořisťováni a terorizováni tureckým obyvatelstvem a úřady. Byli totiž považováni za spojence nepřátel. Tedy zejména Britů a Francouzů. Mnoho jich bylo zavraženo, trpěli hladem a chudobou. Mnoho z nich uprchlo do Egypta.

Velmi důležitou osobou pro vznik židovského státu byl Chaim Weizmann, který během první světové války pobýval ve Velké Británii, byl představitelem sionistického hnutí. Vystudoval chemii a přinášel Britům cenné poznatky, které mohli použít ve válce, za to ale chtěl závazné prohlášení, dávající Židům příslib vzniku vlastního státu.

Weizmann toho musel hodně vytrpět, aby získal vzdělání, byl obyvatelem carského státu, který se snažil všemožně zamezit Židům získat vysoké vzdělání. Přesto se mu podařilo

¹Pojar, M. (2004). *Izrael, Stručná historie států*. Praha: Nakladatelství Libri, s. 34-35

dostat na berlínskou polytechniku, později odešel do Freiburgu, kde v roce 1899 obdržel doktorát přírodních věd. Ale teprve v Anglii, kam přišel přednášet biochemii na manchesterskou univerzitu, našel Weizmann své životní poslání: za pomoci britského impéria a dobré vůle jeho vládnoucí třídy přivést na svět židovskou národní domovinu. V době před rokem 1914 začal vyhledávat a rozvíjet styky. Seznámil se s C. P. Scottem, vlivným šéfredaktorem liberálního deníku Manchester Guardian a přes něj s poslanci Dolní sněmovny za Lancashire – například vůdcem konzervativců Arthurem Balfourem nebo Winstonem Churchillem. Scott ho také představil svému nejbližšímu politickému příteli Lloydovi Georgovi. Ze všech těchto mužů se stali neochvějní přívrženci sionismu.²

Naštěstí pro Židy se premiérem v roce 1916 stal David Lloyd George, který ustavil ministrem zahraničí Arthura Balfoura. Tato vláda byla velice nakloněna sionismu, a tak vznikla 2. listopadu 1917 Balfourova deklarace.

Jde o nejvýznamnější mezník v britském vztahu k sionistům během první světové války. Šlo o dopis adresovaný britským ministrem zahraničí Arthurem Balfourem lordu Rothschildovi, vedoucímu představiteli britských sionistů.³ v tomto dopise Británie otevřeně přiznává sympatie k židovským sionistickým aspiracím a souhlasí se zřízením židovské národní domoviny na území Palestiny. Tím tedy uznali historicky nárok Židů na zmíněné území. Díky čemuž se sem mohli začít stěhovat. (viz příloha č. 1).

Během první světové války britská vláda dala několik slibů arabským předákům, aby si zajistila jejich podporu ve válce s Turky. Některé z těchto slibů byly obsaženy v dopisech, které napsal sir Henry McMahon, britský vysoký komisař v Egyptě, šarífu Husajnovi z Mekky.⁴ Například byla Arabům přislíbena nezávislost, a to i na území Palestiny a Jordánska, dále ochrana jejich svatých míst.

Zde vyvstává otázka, zda Velká Británie chtěla a vůbec mohla splnit sliby, které Arabům dala. Později se ukázalo, že s tím pravděpodobně nepočítala. Jedním z důkazů, je tajné memorandum lorda Balfoura z roku 1919. (viz příloha č. 3).

²Johnson, P. (1995). *Dějiny židovského národa*. Řevnice: Nakladatelství Alexandra Tomského - Rozmluvy, s. 410 – 411.

³Čejka, M. (2011). *Dějiny moderního Izraele*. Praha: Grada Publishing, a. s., s. 20.

⁴Chaoman, C. (2003). *Čí je země zaslíbená? Pokračující krize mezi Izraelem a Palestinci*. Praha: Volvox Globator, s. 67.

1.1 Britský mandát Palestina 1920 - 1948

Vítězní Spojenci z první světové války (Velká Británie, Francie, Itálie a Japonsko, Spojné státy americké jen jako pozorovatel) se sešli na konferenci v San Remu (19. - 26. 4. 1920), kde dne 24. dubna rozhodli mj. o zřízení mandátu nad Palestinou a svěřili jeho výkon Velké Británii. Rada Společnosti národů pak ratifikovala dohodnutý text 14. 7. 1922; v platnost vstoupil v září 1923. Sèvreská smlouva z 10. 8. 1920 mezi vítězi a osmanskou říší a lausannská smlouva podepsaná na závěr mírové konference v Lausanne (20. 11. 1922 – 24. 7. 1923), kde se partnerem v jednání stalo již Turecko s Kemalem Atatürkem v čele mj. i právně ukončily tureckou vládu nad Palestinou.⁵

Mandáty byla forma mezinárodního poručení koloniálních území poražených velmocí. Mocnosti měly být zodpovědné za řízení, sociální a kulturní úroveň a rozvoj obyvatelstva mandátních území do té doby, než budou shledány způsobilými pro osamostatnění. Jaký ale bude časový horizont tohoto procesu, nebylo nikde stanoveno. Jako nový prvek mezinárodního práva měla být mandátní území kontrolována stálou mandátní komisí Společnosti národů. Komise však postrádala prostředky k vynucení svých rozhodnutí na mocnostech vykonávajících mandátní správu. V důsledku toho nakládaly s poručenským územím de facto jako s koloniemi. Velká část provincií osmanské říše byla rozdělena do pěti mandátních území. Pod Britskou mandátní správu se dostala Mezopotámie (Irák) a Palestina, z níž bylo v roce 1921 vyčleněno Zajordánsko (Transjordánsko). Francouzům připadla Sýrie, ze které byl roku 1925 vyčleněn Libanon.⁶

V čele mandátní vlády stál vysoký komisař, který dále jmenoval nižší správní úředníky. Prvním komisařem se stal v roce 1920 sir Herbert Louis Samuel, ve své funkci setrval do roku 1925, kdy ho nahradil Herbert Onslow Plumer (viz příloha č. 2).

Dne 18. prosince 1918 se sešlo impozantní shromáždění palestinských Židů v Jaffě, aby navrhlo „ústavu“ národní domoviny. Opatření přijatá touto skupinou posléze měla mocný vliv na budoucí – židovský vládní vývoj. Bylo například potvrzeno, že volby by neměly být pouze přímé, tajné a rovné (včetně žen), ale také proporcionalní, spočívající na staré

⁵ Pojar, M. (2004). cit. d., s. 37.

⁶ Čejka, M. (2005). *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Centrum strategických studií, o. s., s. 40.

sionistické kongresové technice voleb oddělených stranických kandidátek. Pak se konaly v dubnu 1920 volby do Asefat ha'Nivcharim – Národního shromáždění. Kolem 20 000 lidí, více než 70 procent všech registrovaných židovských voličů, se tohoto hlasování zúčastnilo a nově zvolené Národní shromáždění formálně zahájilo práci v Jeruzalémě v říjnu 1920. Jeho 314 členů patřilo k 20 různým stranám a jeho prvním výnosem bylo následně zvolit Va'ad Le'umi – exekutivu z 36 mužů a žen. Mezitím Samuel, na nějž zapůsobil tento důkaz sionistických samosprávných schopností, nabídl Národnímu shromáždění určitou funkční pravomoc nad židovskými náboženskými, kulturními a sociálními aktivitami. Tato zárodečná vláda fungovala nepřetržitě od roku 1920, scházela se nejméně jednou do roka a vypisovala nové volby každý třetí až šestý rok.⁷

1.1.1 Arabsko-sionistický konflikt

Napětí mezi Židy a Araby vznikalo již před ustavením mandátu. Pravděpodobně již před první světovou válkou. Je obtížné říci, na či straně stojí vina. Jak Židé, tak i Arabové byli v historii utlačováni. Vina zde možná padá spíše na třetí aktéry, na mocnosti, které rozhodovaly dle svých zájmů, bez ohledu na následky.

Sionisté založili v roce 1901 také Židovský národní fond, který vykupoval půdu v Palestině a Zakládací fond, což byly klíčové instituce financující sionistické projekty. Arabové v té době podobné finanční možnosti ani přístup k zahraničnímu kapitálu neměli. Sionisté měli navíc velmi schopné nákupčí pudy.⁸ Velká část půdy byla tedy řádně koupena.

Na začátku 20. let se Arabové začali domnívat, že vyměnili tureckou nadvládu za nadvládu evropskou. Tyto názory posilovala britská zahraniční politika, neutuchající příliv židovských přistěhovalců do Palestiny a další odprodeje půdy. S novými alijemi se Arabové stále více začali obávat demografické převahy Židů, v jejímž důsledku se stávala vidina arabského státu čím dál více ohrožená. Ani některé méně závažné skutečnosti emotivní Araby příliš neuklidňovaly. Britové třeba povolili vyvěšování sionistické vlajky, nikoliv však už vlajky arabských nacionalistů. Někteří sionisté se začali chovat k Arabům s jistou mírou koloniální přezíravosti. Ostatně tento spor se po vzniku Izraele projevil

⁷ Sachar, H. M. (1998). *Dějiny státu Izrael*. Praha: Regia, s. 137.

⁸ Čejka, M. (2005). *Izrael*, s. 28.

i mezi židovským obyvatelstvem v podobě napětí mezi západními Židy (Aškenázy) a Židy původem z arabského světa (orientálními Židy, Sefardy).⁹

Palestinští Arabové se začali záhy po skončení války politicky organizovat, původní muslimsko-křesťanskou společnost proměnili koncem roku 1920 na Palestinský arabský kongres, který posléze zvolil i vlastní arabskou exekutivu. Do jejího čela se dostal Musa Kazem al-Husajní, představitel statkářské rodiny, která ovládla národní i náboženské hnutí Arabů. Po jeho smrti v roce 1921 potvrdil britský vysoký komisař sir Herbert Samuel v úřadě muftího (nejvyšší duchovní v dané islámské zemi) dalšího člena klanu Husajnovců, Hadž Muhammada Amína al-Husajního, odsouzeného na 10 let do vězení v nepřítomnosti za podněcování protižidovských nepokojů. Samuel ho ale amnestoval. Amín al-Husajní byl nesmiřitelným arabským šovinistou a nacionalistou, který ovládal palestinskou arabskou komunitu až do svého útěku ze země v roce 1936. V roce 1921 založili Arabové Nejvyšší muslimskou radu, jež řídila veškeré náboženské záležitosti muslimské komunity a které od roku 1922 předsedal právě Amín al-Husajní. Odpůrci Husajnovců se seskupili v národní straně kolem druhé mocné rodiny v zemi, Našašibíjů.¹⁰

Díky nesvárům zneprátelených arabských stran a také nástupu generála Plumera na post vysokého komisaře byla situace v druhé polovině 20. let spíše klidnější. Nicméně netečnost mandátní vlády a představenstva sionistů musela nakonec nějak vyústit.

V roce 1928 nastupuje na post vysokého komisaře sir John Chancellor. Situace mezi Araby a Židy se začíná vyostřovat. Mezi roky 1924 – 1928 dochází ke čtvrté přistěhovalecké vlně. Arabové mají pocit vzrůstající protekce ze strany Britů vůči Židům. Dále mají pocit, že životní úroveň Židů se zvyšuje o mnoho více než arabská, přestože arabská životní úroveň se také zvedala. V roce 1929 začaly nepokoje kolem Zdi nářků, kde zahynulo okolo 250 lidí.

15. srpna propuklo protibritské povstání řízené muslimskou nejvyšší radou v čele s jeruzalémským muftím Mohamedem Amínem al-Husajním. Povstalci žádali zrušení mandátu, nezávislost Palestiny, zrušení Balfourovy deklarace, zastavení židovského přistěhovalectví a zákaz prodeje půdy sionistům. Britská MacDonaldova vláda poslala

⁹ Čejka, M. (2005). *Izrael*, s. 42.

¹⁰ Pojar, M. (2004). cit. d., s. 41 – 42.

do Palestiny vyšetřovací komisi a pak se v tzv. Passfieldově Bílé knize (1930) postavila na stranu Arabů. Židovská agentura a sionistická organizace reagovaly na tuto situaci obrovskou protibritskou kampaní. Britská vláda byla obviněna z hrubého porušení zásad Balfourovy deklarace.¹¹

Ve 30. letech došlo v Německu k nástupu nacismu, což samozřejmě mělo za následek velký příliv Židů do Palestiny. Mluví se o 5. přistěhovalecké vlně, která měla za následek, že do roku 1939 vzrostl počet Židů v Palestině na 250 000. To se palestinským Arabům samozřejmě nelíbilo. Navíc dění v okolních státech jejich sebedůvěru posilovalo.

V dubnu 1936 vypukla v Palestině všeobecná generální stávka Arabů, a to nejen ve městech, ale i na venkově. Arabové žádali zastavení židovského přistěhovalectví a skoncování s odprodejem půdy do židovských rukou. Stávky přerostly do krvavých excesů i proti mandátní správě. Na protibritské vystoupení Arabů odpověděla mandátní vláda tvrdými represemi, což arabský odpor ještě více vystupňovalo. Arabové na mnoha místech zničili ropovod vedoucí z Iráku do Haify, neboť měl pro Velkou Británii velký vojenský význam. Byly vyneseny rozsudky smrti a mnoho dalších osob bylo vypovězeno ze země. Celé arabské vesnice byly vyhozeny do vzduchu a obyvatelstvo zmasakrováno. Kromě toho byly zřízeny koncentrační tábory. Nenávist Arabů však byla ještě více namířena proti židovskému obyvatelstvu.¹²

Ihned po zklidnění situace jmenovali Britové Peelovu komisi, která se zabývala budoucností soužití sionistů a palestinských Arabů. Komise však musela řešit stále více polarizované požadavky, až nakonec dospěla k tomu, že proti sobě stojí dva oprávněné nároky, a navrhla rozdělení Palestiny na židovský stát a arabský stát, který by byl připojen k Transjordánsku. Města Jeruzalém, Jaffa a Betlém by zůstala pod britskou mandátní správou. Arabové s tímto návrhem nesouhlasili. Arabský kongres, který se konal v roce 1937 v syrském Blúdánu návrh Peelovy komise rovněž odmítl a volal po jednotném arabském odporu proti vzniku židovského státu. Sionistická reakce na plán

¹¹ Terner, E. (1991). *Dějiny státu Izrael*. Praha: nakladatelství Kora, s. 60-61.

¹² Terner, E. (1991). cit. d. s. 64.j

byla spíše smíšená, i když převažovaly spíše pozitivní názory. Arabové zareagovali obnovením bojů, které trvaly od září 1937 do ledna 1939.¹³

Následně se začala měnit situace v Evropě. Pro Brity začal být klid na území Palestiny opět velice důležitý. Palestina byla stále velice strategicky umístěná. Zejména pokud Británie opět potřebovala kontrolovat Suezský průplav. Oproti tomu zájmy Židů šly spíše do pozadí. Následně tedy byla vydána v roce 1939 Bílá listina, kde stálo, že židovský stát nebude vytvořen proti vůli Arabů. Dále zde bylo omezeno přistěhovalectví, což bylo v tuto chvíli pro Židy katastrofální, a hlavně měl vzniknout arabský stát, v němž by měla vzniknout židovská národní domovina. To nakonec obě strany odmítly. Nicméně toto jednání Židy velice překvapilo a měli pocit, že je Britové podvedli.

1.1.2 Druhá světová válka

Demografická situace v Palestině vypadala v předvečer druhé světové války takto: Židé představovali 30% z palestinské populace, což znamenalo 467 000 z celkových 1 528 000 obyvatel. Přitom v roce 1919 tvořili Židé pouhých deset procent. Po vypuknutí druhé světové války stály v Palestině proti sobě dvě nespokojené komunity: sionističtí Židé oťřesení Bílou listinou a nespokojení palestinští Arabové. Ani jedna ze stran neměla svoji státnost na dohled a množství násilných konfliktů stále živilo a posilovalo vzájemné napětí. Sionisté byli navíc zcela konsternováni britským omezením židovského přistěhovalectví a tento přístup se nijak nezlepšoval. Přesto bylo všem zodpovědným jasné (kromě extremistů Sternova ražení), že musí během války setrvat po boku Velké Británie a nesmí ji oslabovat; a to i přes její přístup k židovským uprchlíkům. Toto si uvědomilo hlavně sionistické vedení v čele s Ben Gurionem, které deklarovalo loajalitu Británii zcela oficiálně. Problematičtější byly opoziční revizionistické skupiny - Lechi a Irgun. Ta první bojovala proti Britům po celou válku a Irgun zrušil své příměří v roce 1944.¹⁴

Největší předválečná autorita palestinských Arabů – Velký muftí – působil během války v nacistickém Německu a setkal se s největšími pohlaváry včetně Hitlera. Během války však byl muftího reálný vliv na dění v Palestině jen velmi omezený a bez viditelných

¹³ Čejka, M. (2005). *Izrael*, s. 49.

¹⁴ Čejka, M. (2005). *Izrael*, s. 58.

výsledků. Navíc všichni ostatní členové Vysoké arabské komise, kteří v Palestině zůstali, se od muftího aktivit v nacistickém Německu distancovali. Ani v sionistických řadách terorismus vůči Britům během války rozhodně nepřevažoval. V rámci Britské armády byla vytvořena i Židovská brigáda. Rovněž palestiniští arabští vojáci bojovali v řadách britských oddílů.¹⁵

Na mimořádné sionistické konferenci konané v hotelu Biltmore v New Yorku v roce 1942 byl přijat program, který už překročil dosavadní rámec Balfourovy deklaráce, v níž se mluvilo o vytvoření židovské domoviny v Palestině. Tzv. biltmorský program však požadoval zřízení židovského commonwealthu, což prakticky znamenalo přeměnu Palestiny v židovský stát. Celá řada účastníků biltmorské konference byla proti návrhu na zřízení židovského státu. Byli to jednak ti, kdo se nechtěli zříci pevného svazku s Velkou Británií, jednak ti, kdo si uvědomili, že zřízení židovského státu nutně povede k rozdělení Palestiny. Ale návrh byl přijat. V dalším vývoji se sionistické organizaci dařilo získávat stále více amerických politiků pro podporu závěru tzv. biltmorského programu. Nebylo to příliš obtížné, neboť Američané viděli v sionistické organizaci nástroj, jímž by bylo možné přinejmenším oslabit vliv Velké Británie na Blízkém východě.¹⁶

1.2 Vznik státu

Británie byla zpočátku v izraelské otázce nejdůležitější ze všech. Jednak v Palestině vládla, a navíc prostřednictvím Bílé knihy z roku 1939 v podstatě zrušila Balfourovu deklaraci. Místo ní nastínila nový plán, podle něhož nemohlo v Palestině ke vzniku státu s převažujícím židovským obyvatelstvem vůbec dojít¹⁷.

Po válce Británie neměla v úmyslu měnit svou palestinskou politiku. Boj s Hitlerem ji zbídačil natolik, že význam jejích naftových polí na Středním východě nejenže neklesl, ale naopak vzrostl. Proto ani v nejmenším nepomýšlela povolit Židům přistěhovalectví v takové míře, aby si nesmiřitelně znepřátelila arabský svět. Britové se chystali odejít z Palestiny, až si zajistí vstřícnost Arabů. Bránili proto ilegálním židovským

¹⁵ Čejka, M. (2005). *Izrael*, s. 59.

¹⁶ Terner, E. (1991). cit. d. s. 76.

¹⁷ Johnson, P. (1995). cit. d. s. 502.

přistěhovalcům dostat se do země, a pokud tam přesto pronikli, dala si Britská správa tu práci najít je, zajmout a deportovat.¹⁸

V prvních týdnech roku 1946 vystupňovala britská vláda své úsilí bránit Židům v odchodu z Evropy do Palestiny. Zabránit Židům dostat se do Palestiny se stalo prioritou labouristické vlády a někteří lidé říkali, že dokonce posedlostí. V Palestině i Evropě nyní vzplál boj mezi britskou vládou a Židy. V Palestině na to Irgun reagoval útoky na britská vojenská zařízení. Když následné rozsudky smrti nad těmi, kdo byli chyceni, a odvetné represálie rozpoutané Irgunem zvyšovaly napětí, boj Britů s Židy poznamenaly akty stále většího násilí. Židé odpověděli na pokračující omezení přistěhovalectví jeho zrychlením. Od srpna 1945 do května 1948 se do Palestiny dostalo ilegálně 40 000 Židů.¹⁹

V prvních týdnech roku 1947 násilí vzrůstalo. Již prvního ledna skupina Irgunu zabila jednoho policistu při útoku na britskou policejní stanici. Trpělivost a sebedůvěra britské vlády se blížily ke konci. Toho dne kabinetní výbor pro obranu na své schůzi odsouhlasil, „že pokračování této politiky v Palestině za daných okolností staví ozbrojené síly do nemožné pozice“. O tři dny později oznámil generální tajemník Arabské ligy Azzám paša, že Arabové budou hlasovat proti jakémukoli projektu rozdělení, který by mohl být předložen, a budou dále odmítat jakékoli další židovské přistěhovalectví.²⁰

V květnu 1947 ustavila OSN zvláštní komisi, která by předložila Valnému shromáždění návrh, jakým způsobem vyřešit stupňující se židovsko-arabský konflikt. OSN vytvořila komisi s názvem The United Nations Special Committee on Palestine (UNSCOP) a delegováni do ní byli reprezentanti z jedenácti členských zemí OSN. Předsednictví připadlo Švédsku a předsedou se stal soudce Emil Sandström. Další členové komise pocházeli z Austrálie, Československa, Guatemaly, Indie, Íránu, Jugoslávie, Kanady, Mexika, Nizozemí a Peru.²¹

Plán rozdělení Palestiny byl podrobný dokument konkretizující vypršení Britského mandátu, stažení britských sil a vymezení hranic židovského a arabského státu. Palestina byla rozdělena do osmi částí, z níž tři měly příslušet židovskému státu a tři arabskému.

¹⁸ Johnson, P. (1995). cit. d. s. 502.

¹⁹ Gilbert, M. (2002). *Izrael - dějiny*. Praha: BB art, s. 135 – 138.

²⁰ Gilbert, M. (2002). Cit. d. s. 151.

²¹ Čejka, M. (2005). *Izrael*, s. 67.

Sedmou částí bylo město Jaffa, které mělo tvořit arabskou enklávu uvnitř židovského státu. Osmá část, Jeruzalém, měla pro svá etnická i náboženská specifika dostat zvláštní status *corpus separatum* a neměla být součástí ani židovského, ani arabského státu. Město mělo být spravováno Poručenskou radou OSN, židovský a arabský stát měly mít podle plánu UNSCOP následující strukturu populace:²²

Tabulka 1. Plánovaná struktura populace v Izraeli, po konci Britského mandátu

	Židé	Arabové a další	Celkem
Židovský stát	498 000	407 000	905 000
Arabský stát	10 000	725 000	735 000
Jeruzalém	100 000	105 000	205 000

Pramen: Wikipedia, zdroj: Zpráva komise UNSCOP 1947. Dostupné z <http://www.mideastweb.org/unsocp1947.htm>

Hlasování Valného shromáždění OSN o budoucnosti Palestiny proběhlo 29. listopadu 1947 (rezoluce VS OSN č. 181). Bylo odsouhlaseno rozdělení Palestiny podle návrhu UNSCOP výraznou většinou hlasů (33 : 13). Všechny překvapil postoj Sovětského svazu, který rozdělení rovněž podpořil.²³

Britský mandát měl skončit oficiálně 15. května 1948. Několik hodin před ukončením mandátu se 14. května 1948 v telavivském muzeu shromáždili členové Prozatímní státní rady. David Ben Gurion zde slavnostně přečetl Deklaraci Izraelské nezávislosti. Již následujícího dne byl Stát Izrael, jak zněl jeho oficiální název, uznán Spojenými státy a následně i Sovětským svazem, jeho východoevropskými satelity a dalšími zeměmi. Británie nezávislost Izraele zprvu odmítala, posléze však začala židovský stát uznávat

²² Zprávy UNSCOP (Zvláštní komise OSN pro Palestinu) *United Nations Special Committee on Palestine* [online]. Dostupné z <http://www.mideastweb.org/unsocp1947.htm>.

²³ Čejka, M. (2005). *Izrael*, s. 68.

jednotlivá britská dominia. Stejného dne, kdy došlo k vytvoření židovského státu, však na území bývalého Britského mandátu žádný arabský stát nevznikl. Vůli OSN nerespektovaly hlavně Egypt, Jordánsko, Irák, Sýrie, Libanon a Saúdská Arábie. Ty totiž zahájily předem deklarovaný útok na Izrael a propukla tak první izraelsko-arabská válka.²⁴

²⁴ Čejka, M. (2005). *Izrael*, s. 78.

2 Náboženské izraelské politické strany

K podrobnější klasifikaci náboženských stran je možno použít těchto tří základních kritérií:

1. postoj k sionismu,
2. míra zastoupení Sefardů ve stranách,
3. vyhranění se v oblasti postoje vůči Arabům (Palestincům) a vůči územím okupovaným Izraelem po roce 1967.

Ad 1. Podle postoje k sionismu se náboženské strany člení na dvě podskupiny:

- ❖ **Strany ortodoxní**, případně také strany náboženského sionismu (například Národní náboženská strana – Mafdal),
- ❖ **Strany ultraortodoxní** nebo též nesionistické náboženské politické strany či strany charedim (například Šas, Jahudat HaTora)

Toto dělení není absolutní - náboženské strany se stále vyvíjejí. Například strana Šas se díky své participaci na izraelských vládách přibližuje svými postoji k náboženskému sionismu.²⁵

Ad 2. Co se týká dělení religiálních stran podle míry zastoupení Sefardů v nich, lze rozlišovat rovněž dvě podskupiny:

- ❖ **Religiózní strany sefardské** – v současnosti se jedná o jedinou stranu Šas, ale v minulosti působily i jiné formace s podobným zaměřením.
- ❖ **Religiózní strany aškenázské** – jde hlavně o strany vycházející z náboženských stran starého jišuvu: Agudat Jisrael a Degal HaTora sdružené od poloviny devadesátých let do bloku Jahadut HaTora.²⁶

²⁵ Čejka, M. (2009). *Judaismus a politika v Izraeli*. Brno: Barrister & Principal, s. 126.

Ad 3. Poslední klasifikační měřítko představuje vyhranění se v oblasti postoje vůči Arabům (Palestincům) a vůči územím okupovaným Izraelem po roce 1967.

❖ **Náboženské strany vyznačující se nízkou mírou vyhranění se v této oblasti**

Do této skupiny lze zařadit například náboženské strany, které se vůči Arabům či okupovaným územím programově nevyhraňují (a to i přesto, že postoje jejich charedim k této problematice jsou značně nekompromisní. Jedná se hlavně o ultraortodoxní strany, pro které není tato otázka primárně relevantní. Z těch se však jedná spíše o strany aškenázské (Jahadut HaTora). Sefardská strana Šas se díky svým důležitým rolím ve vládě v poslední době vůči konfliktu vyhraňuje často v obdobném duchu jako izraelská pravice.

❖ **Náboženské strany s velkou mírou vyhraněnosti v této oblasti**

Do této skupiny lze zařadit náboženské strany, pro které je tvrdý postoj k Arabům a neochota k územním ústupkům jedním z klíčových bodů jejich politiky. Lze sem zařadit například současnou Národní náboženskou stranu. Spadají sem však i některé další formace, jejichž militantnost je ještě vyšší. Nejedná se často jen o náboženské strany a hnutí (Guš Emunim, Techija, Kach), ale i o formace sekulárně-religiózní (Moledet), či dokonce o strany vyloženě sekulární (Comet). Tyto strany a hnutí lze zároveň zařadit i do tábora izraelské radikální pravice.²⁷

Náboženské strany existovaly již od samého založení státu a po všechna vládní období až do roku 1992 byly vždy jazyčkem na vahách. Mohly takto upevňovat svůj podíl vlivu na státní záležitosti a více ovlivňovat své spoluobčany ve všedním životě. Rok 1992 byl pro náboženské strany těžkým a osudovým rokem, neboť se poprvé stalo, že nebyly pro sestavení vlády nezbytné. Přední kandidát tehdejší vítězné Strany práce se sice, občas i úspěšně, snažil o připojení nejsilnější náboženské strany, ale jak se brzy po jejím odchodu ukázalo, k vládnutí nebyla nutná. Pouze přechodně posílila vládní moc.²⁸

²⁶ Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 126.

²⁷ Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 127.

²⁸ Krupp, M. (1998). *Sionismus a Stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, s. 208.

Volby 29. května 1996 znamenaly pro Izrael v mnoha ohledech obrat. Jak se teď zdálo, ukončily mezidobí, které od roku 1992 změnilo izraelskou skutečnost, přineslo do izraelské společnosti nový pohyb, do zahraniční politiky pružnost a celkově více vnitřní svobody. Za svůj volební úspěch může být nový izraelský premiér Benjamin Netanjahu (Likud), zvaný Bibi, vděčný tajné podpoře náboženských stran všech orientací. A naopak, díky jeho vítězství se náboženské strany staly tak silné jako ještě nikdy předtím.²⁹

2.1 Sionismus

Za zakladatele sionismu je považován Theodor Herzl, maďarský Žid, působící jako novinář rakouských novin ve Francii. Původně zastával stanovisko, že Židé by se měli asimilovat s kulturami, ve kterých žijí. Názor změnil po Dreyfusově aféře (probíhající v letech 1894 – 1904), kdy byl ve Francii bez důkazů odsouzen dělostřelec židovského původu za vlastizradu k doživotí. Trvalo pět let, než byl amnestován, a dalších sedm, než byl rehabilitován. Nepřátelský postoj francouzské třetí republiky, ale i zprávy o silícím antisemitismu ve Vídni a pogromech ve východní Evropě přivedly Herzla k názoru, že asimilace je nemožná, že je třeba zajistit Židům vlastní stát. Roku 1886 napsal knihu *Židovský stát*, kde manifestuje myšlenku o společném státě Židů jako jedinou naději pro celý národ. Rok nato vznikla na Herzlův popud Světová sionistická organizace (dále jen Sso).³⁰

Termín sionismus je odvozen od slova Sion, které se již v rané židovské historii stalo synonymem pro svaté město Jeruzalém. V moderním slova smyslu se však objevil až koncem 19. století jako označení pro hnutí, jehož cílem byl návrat židovského národa do historické vlasti, zvané hebrejsky Erec Jisrael neboli Země Izraele.³¹

Principem tvořícím základ moderního sionismu je přiznání každému národu nepromlčitelného práva na svobodu a nezávislou existenci na půdě jeho vlastního suverénního státu, aplikovaného na židovský lid. Toto právo má své kořeny ve

²⁹ Krupp, M. (1999). cit. d. s. 208.

³⁰ Informační portál zabývající se Izraelem *Izrael.cz* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.izrael.cz/sionismus>>.

³¹ PAVLÁT, Leo. Počátky sionismu. *Český rozhlas* [online]. 2007. č. 8. [cit. 2012-03-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/salom/zprava/369001>>.

spontánním uvědomění si každého lidu vlastní zvláštní a ničím nepodmíněné hodnoty, která nemá zapotřebí být nějak prokazována nebo vysvětlována a nezávisí ani na schválení, ani na odmítnutí vnějšího, okolního světa. A tak sionismus je hnutím národního osvobození židovského lidu, stejně jako národně osvobozenecská hnutí všech potlačovaných národů.³²

Co se týká charakteru současné izraelské demokracie v souvislosti s politickým uskupením a ideologiemi, je možné říct, že ta se stále opírá o dvě hlavní sionistické koncepce z období Britského mandátu – tedy o labouristický a revizionistický sionismus. Labouristický směr a s ním spojené strany (hlavně Mapaj, Mapam, Sdružení) dominovaly izraelské politice v prvních třech desetiletích po roce 1948. Poté se však zkonsolidovala opozice navazující na revizionisty a v roce 1977 poprvé v izraelské historii vystřídala pravice (ztělesňována stranou Likud) levici.³³

2.1.1 Mafdal (Národní náboženská strana)

Strany náboženského sionismu byly až do nedávné krize v roce 2004 po dlouhá léta reprezentovány hlavně Národní náboženskou stranou (Mafdal). Ta vznikla sloučením stran Mizrahi a HaPoel HaMizrachi a byla vždy ze všech náboženských stran nejvíce prosionistická. Její spolupráce se sekulárními stranami na budování židovského státu bývá označována jako „historické partnerství“. Její stoupenci a stoupenkyně také vždy velmi odhodlaně nastupovali do vojenské služby v Izraelské armádě.³⁴

Byla založena roku 1956 a po Agudat Jisra'el byla roku 2008 druhou nejstarší existující izraelskou politickou stranou. Do roku 1992 byla součástí vládní koalice. Tradičně centristická strana se v uplynulých letech přesouvá spíše na pravou část politického spektra. Bývá také spojována s izraelskými osadníky a je součástí aliance krajně pravicových stran Národní jednoty. Ve volbách v roce 2006 zaznamenala doposud

³² Reiter, A. (1998). *Sionismus*. Praha: v řadě Izrael a my vydal Mojmir Kallus, s. 17

³³ Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 22.

³⁴ Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 132.

nejhorší volební výsledek, kdy získala pouhá tři křesla v Knesetu. 18. listopadu 2008 se strana sloučila se stranami Moledet a Tkuma do nové strany Židovský domov.³⁵

Tabulka 2. Výsledky strany Mafdal ve volbách do Knesetu, mezi lety 1951 - 2009

Rok voleb	1951	1955	1959	1961	1965	1969	1973	1977	1981
Mafdal	10	11	12	12	11	12	10	12	6

Rok voleb	1984	1988	1992	1996	1999	2003	2006	2009
Mafdal	4	5	6	9	5	6	3 (9)	3 (7)

Zdroj: Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 131.

Do voleb v roce 2009 tedy strana šla již pod novým jménem. Strana Židovský domov zde získala necelá 3 procenta a tím tři mandáty. Strana je v koalici se stranou Národní jednota. Dohromady získaly 7 mandátů.

2.2 Aškenázské a sefardské politické strany

Aškenázské obyvatelstvo (*Aškenazim* podle hebrejského slova „Aškenaz“ pro Německo) přišlo do Izraele většinou z evropských zemí, hlavně z Německa, Polska, Pobaltí, Maďarska, Rumunska, Ukrajiny, Ruska a ze Severní a Jižní Ameriky. Sefardští Židé (*Sefardité*, *Sefardé*, *Sefardim*, správněji hebrejsky *Sfaradim*) pocházejí spíše z mediteránních oblastí Blízkého východu, tj. hlavně ze Španělska (hebrejsky se řekne Španělsko „Sfarad“), jižní Evropy, severní Afriky (Tuniska, Maroka a Alžírsko), také

³⁵ Internetová encyklopedie *Wikipedia* [online]. Dostupné z WWW: < <http://cs.wikipedia.org/wiki/Mafdal> >.

z Etiopie, Sýrie, Jemenu, Iráku, Íránu, Indie či bývalých sovětských středoasijských republik.³⁶

2.2.1 Religiózní strany aškenázské

V současnosti jsou politické názory aškenázských cheredim na izraelské politické scéně reprezentovány stranou Jahudat HaTora (Sjednocený judaismus Tóry – SJT). Tato koalice vznikla před volbami v roce 1992 spojením několika ultraortodoxních aškenázských uskupení v čele se stranou Agudat Jisrael. Průběžně se potýkala s různými problémy, avšak po volbách v roce 2006 opět zastupuje aškenázské cheredim v Knesetu.³⁷

Tabulka 3. Výsledky strany Aguda (a blízkých stran) ve volbách do Knesetu mezi lety 1949 – 2006

Rok voleb	1949	1951	1955	1959	1961	1965	1969	1973	1977
Aguda	16	5	6	6	6	6	6	5	5

Rok voleb	1981	1984	1988	1992	1996	1999	2003	2009
Aguda	4	8	7	4	4	5	5	6

Zdroj: Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 131.

Cheredim-chasidská strana Agudat Jisrael byla založena již v roce 1912 v diaspoře. Slavný dopis od Davida Ben Guriona, který stanovil pokyny náboženského "statu quo", byl poslán vůdcům Agudat Jisrael v roce 1947. Strana Agudat Jisrael měla své zastoupení ve všech Knesetech, buď jako nezávislá, nebo jako součást většího jednotného

³⁶ Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 81.

³⁷ Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 140.

náboženského bloku. V třináctém, čtrnáctém a patnáctém Knesetu Agudat Jisrael vstoupil do Knesetu spolu se stranou Degel HaTorah v rámci parlamentní skupiny Jahadut HaTora, ale před volbami do čtrnáctého a patnáctého Knesetu se Jahadut HaTora rozdělila pro administrativní účely do dvou stran. Agudat Jisrael se podílela v mnoha parlamentních koalicích, avšak obvykle nebyla ve vládě zastoupena svými ministry. Strana je do značné míry odvětvová, stará se o blaho svých složek v oblasti vzdělávacích institucí, bydlení, sociálních služeb, osvobození od vojenské služby a židovsko-náboženského charakteru státu.³⁸

Přestože Agudat participovala po vzniku Izraele na vládních koalicích, skončila její přímá podpora vládám prostřednictvím vlastního ministra v roce 1952. Do roku 1977 tak následně byli vůdcové Agudy ochotni spolupracovat s levicovými vládami, avšak odmítali přijmout pozice kabinetních ministrů. V podobném duchu se nesla politika strany i po nástupu Likudu a Menachema Begina k moci. Tehdy Agudat Jisrael formálně souhlasila s podporou jeho vlády, avšak nadále odmítala přijmout ministerská křesla. Vůdcové Agudy však zastávali čelné pozice v důležitých parlamentních výborech. V roce 1988 převzala Aguda poprvé neformálně zodpovědnost za ministerstvo práce a sociálních věcí. Podobně tomu bylo i o osm let později v Netanjahuově vládě, kdy Aguda v koalici Jahudat HaTora s ostatními aškenázskými stranami řídila ministerstvo výstavby. Strana se i v těchto obdobích nadále odmítala účastnit schůzí vlády a ministerskou agendu formálně vedl premiér. Skutečný vliv však byl v rukou ministerského náměstka dosazeného Agudou.³⁹

Druhou důležitou stranou je Degel HaTora. Strana litevských cheredim, založená pod duchovním vedením rabína Eliezer Menahema Šacha před volbami do dvanáctého Knesetu. Strana zde získala dvě křesla a přidala se k vládě Národní jednoty bez portfolia. Ve volbách do třináctého, čtrnáctého a patnáctého Knesetu se strana přidala na seznam zvaný Sjednocený judaismus Tóry spolu se stranou Agudat Jisrael. K volbám

³⁸ Oficiální stránky Knesetu *Knesset English Homepage* [online]. Dostupné z WWW: <http://www.knesset.gov.il/faction/eng/FactionPage_eng.asp?PG=22>

³⁹ Arian, A. (1989). *Politics in Israel - The Secong Generation*, New Jersey: Chatham House Publishers, s. 128.

do čtrnáctého a patnáctého Knesetu se společné parlamentní skupiny rozdělily do svých stran s cílem získat co největší výhody z odděleného financování politických stran.⁴⁰

2.2.2 Religiózní strany sefardské

Zatímco u současných religiózních Aškenázů můžeme mluvit o dvou menších stranách (sdružených v koalici Jahudat HaTora), reprezentantem dnešních religiózních sefardských Židů je strana jediná – Šas. V minulosti sice existovaly i některé jiné sefardské religiózní formace (například strana Tami), ty však byly zcela vytlačeny Šasem.⁴¹

Strana Šas vznikla v roce 1984 jako výsledek nedostatečné reprezentace ultraortodoxních Sefardů stranou Agudat Israel v Radě mudrců Tóry, ve vzdělávacích a sociálních institucích, a špatné organizace strany. Představitelem strany Šas byl rabín Jicchak Peretz, který působil jako ministr vnitra ve vládě Národní jednoty až do své protestní rezignace v roce 1987.⁴²

Politické vedení strany Šas tvoří podobně jako u aškenázských stran Rada velkých učenců Tóry. V jejím čele stojí v současnosti rabín Ovadia Josef (nar. 1920), rodák z irácké Basry, který je považován za „duchovního vůdce strany“ a zároveň za její zcela neotřesitelnou autoritu. Před rabbim Josefem hrál tuto roli dnes již zesnulý rabín Šach, který stál také při zrodu Šasu. Jeho roli však postupně přebíral rabbi Josef.⁴³

Tabulka 4. Výsledky voleb strany Šas do Knesetu mezi lety 1984 – 2009

Rok voleb	1984	1988	1992	1996	1999	2003	2006	2009
Šas	4	6	6	10	17	11	12	11

⁴⁰ Oficiální stránky Knesetu *Knesset English Homepage* [online]. Dostupné z WWW: <http://www.knesset.gov.il/faction/eng/FactionPage_eng.asp?PG=23>

⁴¹ Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 150.

⁴² Helen Chapin Metz, ed. *Israel: A Country Study*. Washington: GPO for the Library of Congress, 1988. Online verze knihy, dříve zveřejněné v tištěné podobě Federal Research Division of the Library of Congress [online]. Dostupné z WWW: <<http://countrystudies.us/israel/100.htm>>

⁴³ Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 152.

Zdroj: Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 131.

Od svého vzniku strana získávala stále větší podporu mezi sefardským religiózním obyvatelstvem. Sefardové do té doby volili hlavně Likud a Národní náboženskou stranu. Vznik Šasu jim dal zajímavou alternativu. V průběhu 90. let se ze strany Šas stala největší a zároveň nejsilnější religiózní strana, co se týká zastoupení v Knesetu. Od roku 1990 se tato strana, kdy vstoupila do koalice s Likudem, účastnila i dalších vládních koalic s vítěznou stranou. Po vítězství Strany práce ve volbách v roce 1992 Šas rovněž participovala na vládě, i když posléze po neshodě se sekulární stranou Merez a na protest proti světové výchově mládeže přešla do opozice. Ve volbách v roce 1996 Šas velmi posílila a získala v Knesetu 10 poslaneckých křesel. Strana se poté stala členem vládní koalice po boku Likudu. Svou roli na úspěších Šasu v devadesátých letech nepochybně sehrála změna volebního systému na systém s přímou volbou premiéra. Svého největšího volebního triumfu však Šas dosáhla až v květnových volbách v roce 1999, když získala podporu celých 13 % izraelských voličů (asi 430 000 hlasů), což bylo jen o procento méně než zisk strany Likud a jen o 7 % méně, než obdržela koalice Strany práce. Růst popularity Šasu se připisuje vhodně formulovanému i prováděnému politickému programu zaměřenému na sociálněekonomické problémy obyvatelstva sefardského původu. Ve volebních kampaních v devadesátých letech se strana soustředila na otázky výchovy, nízkých mezd, na drogovou problematiku atd.⁴⁴

V únoru roku 2012 započala v Knesetu vládní krize, kterou způsobilo zrušení výjimky pro ortodoxní židy pro vstup do armády. Do té doby, byli z této povinnosti omlouváni. To ale v únoru nejvyšší soud zrušil. Strana Šas byla právě hlavním podporovatelem této úlevy. Následně došlo k rozkolu se stranou Likud a hrozily předčasné volby. V květnu se ale situace vyřešila a ke koaliční vládě Benjamina Netanjahua se přidala centristická strana Kadima, čímž situaci uklidnila.

2.3 Přístup izraelských náboženských politických stran k arabské otázce

Pro některé náboženské strany není tato otázka nejdůležitější. Nicméně pro mnohé se jedná o zásadní problém, s jehož vyřešením spojují svou politiku. Zde se jedná zejména

⁴⁴ Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 150.

o strany spadající do tábora radikální pravice. Jednou ze stran, pro kterou je tato otázka klíčová, je Národní náboženská strana (Mafdal), její historie a volební výsledky jsou popsány výše. Dalšími stranami, které právě spadají do pravicového radikálního tábora, jsou strany Techija, Comet, Kach, Jisrael Bejtenu.

V posledních volbách do Knesetu, které proběhly v roce 2009, skončily z radikálních pravicových stran nejlépe koalice Židovský domov a Národní jednota. První zmiňovaná získala křesla 3, druhá 4.

2.3.1 Národní jednota

Radikálně pravicové spojení HaIchud HaLeumi (Národní jednota) vzniklo před volbami do patnáctého Knesetu (1999) dohodou mezi třemi ultrapravicovými subjekty:

- ❖ Stranou **Moledet** (Vlast) vedenou bývalým generálem Rechavamem Ze'evim (známým v Izraeli pod přezdívkou „Gandhi“).
- ❖ Osadnickou stranou **Tkuma** („Znovuzrození“) založenou před volbami do patnáctého Knesetu radikálními židovskými osadníky, kteří nebyli ochotni volit Likud ani Národní náboženskou stranu. Tkumu před volbami posílili i někteří nespokojení členové z Národní náboženské strany (Hanan Porat a Cvi Hendel).
- ❖ Stranou **Chérut HaChadaša** („Nový Chérut“) založenou Michaellem Kleinerem, Davidem Re'emem a Ze'evem „Benny“ Beginem, synem někdejšího izraelského premiéra Menachema Begina. Ti v roce 1998 opustili řady Likudu kvůli nespokojenosti s Netanjahuovým vedením a jeho pragmatickými postoji k mírovému procesu. Ve volbách v roce 2006 kandidovala strana samostatně, ale zaznamenala naprostý propad voličských preferencí.⁴⁵

V těchto volbách strana získala 4 křesla. Během prvního roku patnáctého Knesetu se spojila se stranou Jisrael Bejtenu. V roce 2003 se odpojila strana Chérut. Do šestnáctého Knesetu strana ještě šla společně s Jisrael Bejtenu, ale ke konci funkčního období se

⁴⁵ Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 217.

rozdělily Do sedmnáctého Knesetu strana již kandidovala společně s Národní náboženskou stranou.⁴⁶

Ve volbách v roce 2009 získala koalice 4 mandáty. Původně měla mandátů 6, nicméně vzápětí její řady opustila strana Achi se svými dvěma mandáty a připojila se k Likudu.

Tabulka 5. Výsledky voleb strany Národní jednota do Knesetu mezi lety 1999 - 2009

15. Kneset (1999)	4 mandáty
16. Kneset (2003)	7 mandátů
17. Kneset (2006)	6 mandátů (celkem 9)
18. Kneset (2009)	4 mandáty

Zdroj: wikipedie: <http://cs.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1rodn%C3%AD_jednota>

2.3.2 Židovský domov (ha-Bajit ha-Jehudi)

Tato strana vznikla v roce 2008 sloučením Národní náboženské strany (Mafdal), dále Moledet a Tkuma. Do té doby byla strana součástí aliance Národní jednoty.

Ke konci sedmnáctého Knesetu se parlamentní skupina Ichud Leumi (Národní jednota) – Mafdal, přejmenovala na "ha-Bajit ha-Jehudi - Mafdal a Ichud Leumi". Asi o tři týdny později, se parlamentní skupina rozdělila na tři nové: ha-Bajit ha-Jehudi - Mafdal, Achi, a Moledet - Ichud Leumi.⁴⁷ Do voleb do osmnáctého Knesetu (2009) šla Národní náboženská strana (Mafdal) pod novým názvem ha-Bajit ha-Jehudi – Nový Mafdal. Získala 3 křesla.

⁴⁶ Oficiální stránky Knesetu *Knesset English Homepage* [online]. Dostupné z WWW: <http://www.knesset.gov.il/faction/eng/FactionPage_eng.asp?PG=107>

⁴⁷ Oficiální stránky Knesetu *Knesset English Homepage* [online]. Dostupné z WWW: <http://www.knesset.gov.il/faction/eng/FactionPage_eng.asp?PG=199>

3 Otázka vzrůstajícího vlivu náboženských politických stran

Současný charakter izraelského stranickopolitického systému nahrává náboženským politickým stranám, případně i marginálním radikálně pravicovým subjektům a jejich moc roste neúměrně jejich zastoupení ve státních institucích (a to dokonce i včetně let 1981 a 1984, kdy jejich volební zisky poklesly). Důsledkem toho je, že ani parlament, ani vláda nepodnikají příliš kroků na poli ochrany občanských práv a svobod v oblasti vtahu náboženství a státu. V souvislosti s izraelským státem quo bývá někdy zmiňován i pojem „občanské náboženství“.⁴⁸ Tento pojem není podle Dawtyho ani tak výrazem vyšší religiozity společnosti, jako spíše odrazem sekularizace náboženských prvků jako součásti izraelské národní identity. Tak se v Izraeli staly ryze náboženské svátky národními svátky (Pesach, Jom Kippur, Chanuka atd.) a naopak „sekulární“ svátky, jako je Den nezávislosti, získaly náboženský nádech (mj. díky ideologii náboženského sionismu). Můžeme konstatovat, že zvýšená role náboženství do určité míry nachází konsenzus i v sekulární izraelské společnosti.⁴⁹

3.1 Volební systém do Knesetu

Izraelský parlament (Kneset) má 120 členů, kteří jsou voleni na čtyřleté funkční období. Volby do parlamentu jsou všeobecné, národní, přímé, rovné, tajné a proporcionalní. V izraelských volbách se volí podle principu poměrného zastoupení, který moderní Izrael zdědil z mandátního období. Ten je vhodný pro malé politické strany, těm velkým ale komplikuje sestavování vlády, protože v podstatě nikdy nezískají dostatečný počet hlasů pro vytvoření většinové vlády a musejí se snažit o sestavení koalice, které nebývají stabilní, a tak většina volebních období končí dříve než uplynutím stanoveného čtyřletého období. Hranice pro vstup do parlamentu se postupně zvyšovala až na současná 2 %. 1% se uplatňovalo ještě při volbách v roce 1988. 1,5 % platilo pro volby v letech 1992, 1996 a 1999. Od voleb v roce 2003 platí hranice 2%.⁵⁰

Současný izraelský volební systém je jedním z nejproporcionalnějších na světě. Stát Izrael tvoří jeden volební obvod, voliči se rozhodují na základě stranických kandidátních

⁴⁸ Dawty, A. (1998). *The Jewish State – A Century Later*, Berkeley: University of California Press, s. 176.

⁴⁹ Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 27 – 28.

⁵⁰ Internetový portál zabývající se děním v Izraeli a Palestině *Izrael a Palestina.cz* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.izraelapalestina.cz/?p=196>>

listin a hlasy se přepočítávají podle tzv. D'Hondtovy metody. Ve volbách zpravidla kandiduje více než 30 politických uskupení (v posledních volbách jich bylo 33) a do 120 členného Knesetu se jich dostane i 15 (posledně 12). Při sestavování vlády tudíž hrají roli i velice marginální strany; představují jazýček na vahách a ze svého postavení dokážou leccos vytěžit.⁵¹

3.2 Sféry vlivu náboženských stran

Náboženské strany jsou stálým jazýčkem na vahách, přestože v posledních volebních obdobích získávaly spíše méně křesel. Jedním z těchto důvodů je jejich provázanost se státem. Nehledě na zisk hlasů ve volbách mají zásadní vliv ve sféře náboženského vzdělání a také ve sféře náboženského práva, kam patří například sňatky, rozvody, pohřby, adopce atd. Další neopominutelnou institucí, kde hraje náboženství důležitou roli, je armáda.

Jak již bylo zmíněno, dalším důvodem stálého vlivu náboženských stran je volební systém, který jim umožňuje těžit ze svého postavení. Podařilo se jim maximalizovat svůj vyděračský potenciál.

Finanční prostředky získávají ultraortodoxní instituce (jako rabínské soudní dvory, školy, ješivy, různé sociální zařízení atd.) z různých zdrojů: z příspěvků svých stoupenců, z příspěvků cheredim ze zahraničí a výraznou část představuje i vládní podpora (kterou si ultraortodoxní strany vymohly díky svému vyděračskému potenciálu). Stát tak zcela oficiálně přispívá na řadu výukových institucí (ješiv) a jejich studentů. Tyto příspěvky vznikly v době, kdy náboženské strany poprvé vstoupily do vlády vedené Likudem, a zároveň tak zahájily tradici, kdy se poslanec Knesetu ze strany Agudat Jisrael stal předsedou jeho klíčového finančního výboru. Ten může dosáhnout toho, že státní rozpočet nebude schválen, pokud různé ultraortodoxní instituce nezískají finanční podporu. Proti této praxi se však ostře postavil vrchní státní kontrolor a Nejvyšší soud. Finance jsou proto od roku 1984 rozdělovány na základě zvláštní legislativy. Protože neexistuje psaná ústava, neexistuje rovněž nic, co by mohlo zabránit schválení zákona,

⁵¹ ŠULCOVÁ, Pavlína. Volební inženýrství v Izraeli: inspirace, nebo varování? *Revuepolitika* [online]. 2009. č. 5. [cit. 2012-04-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.revuepolitika.cz/clanky/100/volebni-inzenyrstvi-v-izraeli-inspirace-nebo-varovani>>

který je diskriminující vůči ostatním výukovým institucím i obyvatelům jako celku. Tyto fondy se ročně rozdělují ve stále rostoucích částkách a v současnosti se pohybují okolo 110 miliónů amerických dolarů.⁵²

Pro představu 110 miliónů amerických dolarů je více než 2 miliardy korun. Jedná se tedy o nemalou částku, vydanou ze státního rozpočtu a v podstatě nespravedlivě rozdělenou. Ne všechny židovské děti, navštěvují státem dotované školy a navíc, je v Izraeli velice početná arabská menšina, nehledě na další (menší) skupiny křesťanů a drúzů (viz tabulky č. 6 a 7). Tento, očividně nestejný, přístup samozřejmě může vést k nespokojenosti a k nepokojům.

Tabulka 6. Národnostní složení v Izraeli

Židé	79,2%
Arabové	19,9%
Ostatní	0,9%

Zdroj: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/izrael-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1001005/>>

Tabulka 7. Náboženské složení v Izraeli

Židé	5 703 700=75,5%
Muslimové	1 286 500=17%
Křesťané	151 700=17%
Drúzové	125 300=1,66%
Celkem	7 552 000

Zdroj: Izraelský statistický úřad: <http://www.cbs.gov.il/reader/?MIval=cw_usr_view_SHTML&ID=705>

⁵² Dawty, A. (1998). cit. d. (Z Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 120).

3.3 Náboženské školství

Míru vlivu náboženských politických stran si je možné nejlépe představit na systému vzdělávání. Právě s otázkou financování škol jsou spojeny mnohé debaty. Stát dotuje náboženské školství nemalými částkami, což samozřejmě vadí sekulárnímu obyvatelstvu. Naopak, jak je již zmíněno výše, mají náboženské strany značný vyděračský potenciál a bez jejich podpory se žádná strana při sestavování vlády neobejde.

Otázka náboženského vzdělání je jednou z oblastí, na kterou bedlivě dohlíží religiózní strany. Tato záležitost vedla v roce 1951 k rozpuštění prvního Knesetu. Od té doby otázka náboženského vzdělání zůstává velmi citlivým problémem. Náboženská výuka je v Izraeli také velmi silně zpolitizována, protože je napojena na aktivity náboženských politických stran. Náboženské vzdělání v nejširším slova smyslu je jeden ze základních cílů ultraortodoxního židovství.⁵³

Co se týká struktury izraelských škol, existují v Izraeli čtyři základní druhy škol: státní, státní náboženské, ultraortodoxní a arabské školy:

- ❖ Státní náboženské školy mají blízko k Národní náboženské straně a vzdělání v nich je bezplatné⁵⁴
- ❖ Ultraortodoxní školy jsou dvojího druhu. Existují tzv. nezávislé školy, které jsou spojené se stranou Agudat Jisrael a mají rozdílné osnovy, avšak i ony spadají pod ministerstvo školství. Vedle těchto škol existuje ještě jeden školský systém takzvaných uznaných, ale neoficiálních škol, které mají blízko ke straně Šas. Ty mají osnovy zcela odlišné od obou oficiálních typů škol. Světské předměty jsou v nich téměř opomíjeny, a tak je zdejší výuka značně jednostranná a odporující západním hodnotám i normám většinové izraelské společnosti.⁵⁵

I přes veškerý nesouhlas veřejnosti existuje tento systém téměř od vzniku státu. Právě na příkladu školství je nejlépe vidět, jak daleko sahá vliv náboženských politických stran

⁵³ Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 56

⁵⁴ Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 56.

⁵⁵ Ilan, S. (1998). Shas schools won't include secular studies, Ha'aretz, 14. 9. 1998. (Z Čejka, M.(2009). *Judaismus*, s. 57).

a náboženských institucí. i přes nesouhlas sekulární veřejnosti, arabské menšiny a dalších menších skupin (křesťané, drúzové) mohou si takovéto chování náboženské strany dovolit. Mají svou stálou voličskou základnu v řadách svých stoupců, která zůstává téměř neměnná.

4 Stává se Izrael religiálním státem?

V souvislosti se vztahem státu a náboženství v Izraeli bývá jedním z nejčastěji zmiňovaných pojmů tzv. status quo v záležitostech vztahu státu a náboženství – zkráceně status quo. Stručně řečeno: v Izraeli bylo z doby předstátní zachováno respektování některých náboženských pravidel, aniž by byla následně legislativně zakotvena. To s sebou přineslo mnoho problémů a zápas o dodržování (či nedodržování) statu quo se stal jádrem problému současného vztahu mezi státem a náboženstvím v Izraeli.⁵⁶

4.1 Status quo

Za první dokument potvrzující status quo je považován až dopis ze dne 19. června 1947, který zaslala židovská agentura (Sochnut) straně Agudat Jisrael. Ta reprezentovala ultraortodoxní židy tzv. „starého Jišuvu“, kteří se obávali, že nový stát bude „veřejně znesvěcovat náboženské právo“. Tento dopis se tak stal základem celého souboru budoucích dohod a vyjednávání, na jejichž základě byl definován status quo přijatelný pro obě strany. Obsahoval několik základních bodů:

- ❖ sobota (šabat) bude vyhrazena pro celonárodní den odpočinku,
- ❖ budou dodržována náboženská potravinová pravidla (kašrut) ve veřejných a vládních institucích,
- ❖ jurisdikce ve věcech osobního statusu bude ponechána v rukou religiálních institucí,
- ❖ existující autonomní náboženské vzdělávací systémy budou uznány státem.⁵⁷

Po vzniku Státu Izrael v roce 1948 legislativa parlamentu (Knesetu) monopol ortodoxních religiálních institucí a náboženského práva v určitých záležitostech potvrdila. Na základě Dohody o statu quo strana Agudat Jisrael vstoupila v roce 1948 do prozatímní vlády Státu Izrael a přijala v ní jedno ministerské křeslo (ministr sociálních věcí). Strana Mizrahi,

⁵⁶ Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 24.

⁵⁷ Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 24 – 25.

reprezentující náboženské sionisty, obsadila křesla dvě. Agudat Jisrael posléze setrvala v izraelské vládě až do roku 1952. Zatímco část komunity charedim nový stát neuznávala, strana Agudat Jisrael tak sice učinila, ale hlavně z pragmatických důvodů. Jejím hlavním cílem bylo získávat prostředky od státu a postupně stát přebudovávat na židovskou teokracii v souladu s halachou.⁵⁸

4.2 Náboženské právo

Úloha náboženského práva je v izraelské společnosti velmi výrazná, neboť v některých oblastech je jeho role výlučná a nenabízí se zde žádná sekulární alternativa. Jedná se zvláště o oblast osobního statusu (sňatky, rozvody), ale také o pohřby, rituální čistotu potravin atd. V těchto oblastech takřka zcela vládne halacha. Vynucování halachických principů je z pohledu demokracie více než problematické i přesto, že jsou její principy někdy zakotveny na základě zákonů přijatých parlamentem. Náboženský monopol je nejcitelnější v oblasti rodinného práva. Konkrétně v případě sňatků a rozvodů. V Izraeli neexistuje civilní sňatek. Jediný způsob, jak může Žid uzavřít sňatek a založit rodinu, je skrze ortodoxní náboženskou pravomoc. Izraelské právo rovněž neumožňuje sňatek mezi příslušníky odlišných náboženství.⁵⁹

Existence náboženských soudů a státem kontrolované nebo sankcionované dodržování náboženského práva je jedním z hlavních znaků náboženského státu. Už pouhá existence těchto soudů, může přinejmenším vyvolávat otázky týkající se jasně sekulární povahy státu.⁶⁰

4.3 Státní náboženské instituce

V Izraeli působí mnoho institucí, které do značné míry přispívají k propojení náboženství s politikou. Tento jev v jiných demokratických státech v míře tak rozsáhlé nenajdeme. To je sice částečně dáno specifickými okolnostmi vzniku a vývojem Izraele, avšak při bližším pohledu zjistíme, že některé instituce a jejich pravomoci mohou představovat pro demokratický stát znepokojující anachronismus. V současném Izraeli existuje:

⁵⁸ Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 25.

⁵⁹ Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 32 - 33.

⁶⁰ Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 27.

- ❖ samostatné ministerstvo pro náboženské záležitosti,
- ❖ vrchní rabinát (aškenázský a sefardský) disponující silnou státní podporou,
- ❖ hierarchie rabínských náboženských soudů,
- ❖ systém lokálních náboženských rad.⁶¹

4.3.1 Ministerstvo pro náboženské záležitosti

Toto ministerstvo poskytuje náboženské služby pro obyvatelstvo Izraele a zabývá se všemi záležitostmi, které s tím souvisí. Svou funkci plní prostřednictvím lokálních a centrálních jednotek ve spolupráci s místními úřady.⁶² Tento resort je tradičně ovládán představiteli náboženských stran (dříve hlavně ortodoxní Národní náboženskou stranou, v poslední době pak ultraortodoxní stranou Šas). Tyto strany tak mají značný vliv na výběr osob téměř do všech židovských (i nežidovských) náboženských institucí v Izraeli – hlavně pak Vrchního rabinátu, lokálních rabinátů, rabínských soudů a náboženských rad.⁶³

Ministerstvo má následující funkce. Dohlíží na jmenování náboženských rad v souladu s právními předpisy, pokrývá 40 % z nedostatků ve schválených rozpočtech pro náboženské zařízení a služby, sleduje plnění rozpočtu, specifikuje jednotné operační plány a postupy. Dále finanční pomoc ješivám na podporu studia Tóry, renovaci a výstavbu fyzického zařízení a podporu institucím Tóry. Plánování a finanční pomoc na výstavbu a renovaci synagog a rituálních koupelí. Udržování veřejného pořádku, dohlížení, ochranu a strážení židovských svatých míst. Plánování aktivit pro veřejnost s výukou Tóry, propagování náboženské osvěty a podporování organizací zabývajících se šířením náboženských informací. Organizaci, realizaci a účast na náboženských oslavách a podporování tradice židovského náboženského způsobu života. Podpora náboženského vztahu s židovskou diasporou. Pomáhá udržovat náboženské obřady i různých

⁶¹ Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 50.

⁶² Židovská virtuální knihovna – Ministersvo pro náboženské záležitosti *Jewish Virtual Library - Ministry of Religious Affairs* [online]. Dostupné z WWW: <
<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Politics/relig.html>>

⁶³ Čejka, M. (2009). *Judaismus*, s. 51.

nežidovských organizací a jedná o jejich zájmech. Doplňuje náboženské vzdělání znevýhodněné mládeži z krizových čtvrtí. Poskytuje rituální předměty pro nové přistěhovalce, vzdělávací systém a znevýhodněné studenty. A nakonec, podporuje Vrchní rabinát a Správu rabínské rady.⁶⁴

4.3.2 Vrchní rabinát

Vrchní rabinát je podle zákona nejvyšší halachickou a spirituální autoritou pro židovské obyvatele Státu Izrael. Rada vrchního rabinátu pomáhá dvěma rabínům, kteří se střídají v předsednictví. Tato rada má právní a administrativní pravomoc na organizaci náboženských ujednání pro izraelské Židy. To také odpovídá halachickým otázkám předkládaným židovskými veřejnými orgány v diaspoře. Současnými rabíny jsou:

❖ Eliyahu Bakshi Doron (za sefardskou část)

❖ Jisrael Meir Lau (za aškenázskou část).⁶⁵

Někteří vrchní rabíni si získali všeobecný respekt díky svým osobním kvalitám, ti však představují spíše výjimku. Naopak jiní náboženští funkcionáři sklidili veřejný posměch a přispěli k odklonu mladých izraelských Židů od náboženství. Zejména mezi světskými Židy je obraz rabinátu spíše negativní. Rabíni jsou vnímáni jako součást státního aparátu. Státní rabíni se zřídka věnují pastorační péči a náboženské výchově tak jako rabíni v diasporních obcích a nevzbuzují ani dostatečný respekt a náklonnost jako mnozí rabíni v diaspoře či duchovní jiných náboženství, kteří v Izraeli působí mimo státní systém.⁶⁶

4.4 Náboženský stát

Pro určení, zdali Izrael je nebo se stává náboženským státem, je nutné definovat, co to vlastně náboženský stát je.

⁶⁴ Židovská virtuální knihovna – Ministersvo pro náboženské záležitosti *Jewish Virtual Library - Ministry of Religious Affairs* [online]. Dostupné z WWW: <
<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Politics/relig.html>>

⁶⁵ Židovská virtuální knihovna – Ministersvo pro náboženské záležitosti *Jewish Virtual Library - Ministry of Religious Affairs* [online]. Dostupné z WWW: <
<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Politics/relig.html>>

⁶⁶ De Lange, N. (1996). *Svět Židů*. Praha: Knižní Klub, s. 207.

Podle Jeroena Tempermana je náboženská identita státu zpravidla zakotvena v ústavě státu (a občas zahrnuta i v oficiálním názvu státu). Ústava je základní dokument, který popisuje funkce, pravomoci, postupy, principy, struktury a povinnosti jednotlivých složek státu (typicky zákonodárné výkonné a soudní moci). U náboženských států náboženství zaujímá významné místo v rámci pravomocí, funkce a povinností hlavních státních orgánů. Pokud se stát sám prohlásí za náboženský, pak vyhrazuje rozhodující roli náboženství v rámci celkového fungování státu.⁶⁷

Na základě Deklarace o založení Státu Izrael (z roku 1948) a Základních zákonů je Izrael zřízen jako Židovský stát. Deklarace ustavuje „přirozené právo Židovského lidu být pány svého osudu, stejně tak jako jiné národy, v jejich vlastním suverénním státě“. Tak si deklarovali zřízení Židovského státu v Eretz Israel, známého pod názvem Izrael.⁶⁸

Například Edelman tvrdí, že „izraelská nezávislost byla doprovázena zřízením ortodoxního judaismu jako jediného oficiálního, státem uznávaného a podporovaného náboženství pro Židovský národ“. Dále tvrdí, že nelze popřít, že ortodoxní judaismus působí na izraelskou politickou obec, jako by to bylo státní náboženství. Prostřednictvím ministerstva pro náboženské záležitosti, by měla všechna uznaná náboženství získávat státní prostředky na poměrném základě. Nicméně vzhledem k tomu, že Židé tvoří 79 % obyvatelstva, přijímá židovská instituce lví podíl státních prostředků.⁶⁹

Nicméně jak Edelman argumentuje, může se tato situace časem změnit. V současné době se izraelská ortodoxní komunita snaží zachovat status quo, zatímco neortodoxní židovští občané se stále více snaží prosazovat náboženský pluralismus.⁷⁰

Jiní by ovšem mohli namítat, že Izrael nebyl založen jako náboženský židovský stát. Maoz si například myslí, že je zřejmé, že když byl Izrael deklarován jako židovský stát, Kneset určitě neměl na mysli halachický stát (stát založený na židovských zákonech).

⁶⁷ Temperman, J. (2010). cit. d. s. 12 – 13.

⁶⁸ Temperman, J. (2010). cit. d. s. 25.

⁶⁹ Edelman, M. (2000). *Portion of Animosity: The Politics of the Disestablishment of Religion in Israel*, 5 Israel Studies s. 204 - 207.

⁷⁰ Edelman, M. (2000). cit. d. s. 204.

Přesto i Maoz uznává, že národní a náboženské prvky judaismu jsou neoddělitelné. Oddělit židovský stát od náboženství je nemožné.⁷¹

Vzhledem k výše zmíněným skutečnostem je sice možné považovat Izrael za „náboženský stát“, ale pouze ve velice umírněné formě. A za předpokladu, že jako takový již vznikl, ne, že se jím stává, Nicméně ve světě existuje mnoho dalších demokratických států, které mají jisté prvky teokracie. Například Spojené království či Norsko, kde mají oficiální státní náboženství a panovník stojí v jeho čele. Přesto se o jejich náboženském charakteru nejen neuvažuje, ale ani nemluví. V Izraeli je dále naproti tomu uznáváno nejen židovství, ale i několik dalších náboženských směrů. Proto lze tvrdit, že Izraelský stát je náboženským, jen v případě, že za takové považujeme například i právě zmiňované Spojené království.

Z pohledu demokratických států je možné považovat za problematické prosazování náboženského práva na úkor lidských práv obyvatel. Například při již zmiňovaných sňatcích. Problematické je také postavení žen. Ty jsou pouze ve velice ojedinělých případech stavěny na nižší úroveň, ovšem spíše v kruhu ortodoxních Židů.

Nicméně při bližším prozkoumání náboženského a národnostního složení izraelského obyvatelstva, kdy Arabové tvoří téměř pětinu obyvatelstva a muslimů je 17 %, zjistíme, že už tyto ukazatele vyvrací domněnku o ryze náboženské povaze státu. Dále je také nutné upozornit na fakt, že ortodoxních Židů je v poměru k sekulárním skutečně málo. Judaismus a jeho pravidla patří v Izraeli spíše k tradici, k přesvědčení. Náboženství bylo tím, co svedlo obyvatele tohoto státu dohromady. Proto by nemělo nikoho udivovat, že má v tomto státě specifické postavení. Přesto ale o náboženský stát nejde.

⁷¹ Maoz, A. (1996). *Religious Human Rights in the State of Israel, in Religious Human Rights in Global Perspective: Legal Perspectives*. London: Martinus Nijhoff Publishers, s. 358

Závěr

Současná povaha Státu Izrael je stále velkým otazníkem. Přestože se o náboženský stát nejedná, postavení náboženství nebo lépe řečeno judaismus je specifické. Přestože status quo stále není legislativně zakotven, má s určitostí jedinečné postavení a je všeobecně respektován. Například v jiných zemích, jako je třeba Velká Británie, která mají svá státní náboženství a mají je legislativně zakotvená, nezasahuje náboženství do běžného života občanů ani zdaleka v takové míře jako je tomu v Izraeli. Často se také otázka náboženské povahy státu spojuje s otázkou dodržování demokratických principů. Přestože by se mohlo zdát, že jsou leckdy náboženská pravidla prosazována na úkor lidských práv. Zejména v běžném životě vypadá situace tak, že Židé jsou se situací vcelku smířeni a berou ji jako součást svého života. Proto si tedy trávím tvrdit, že Izrael není náboženským státem a ani k němu nesměřuje. Judaismus je zde spíše zakořeněnou tradicí či většinovou kulturou, ale ne státním náboženstvím.

Je jisté, že vztah státu a náboženství vychází již z doby jeho vzniku. V Izraeli je v souvislosti s touto otázkou problematický také fakt, že zde nežije pouze židovské obyvatelstvo, ale i značná arabská menšina, jíž tvoří většinou muslimové. Dále jsou zde i menšiny křesťanů či Drúzů. Navíc je zde i stále více obyvatel bez vyznání. Stále více Izraelců je samo identifikováno jako sekulární (tím obvykle myslí, že nedodržují halachu). Ultraortodoxních je v dnešní době pouze minimum. Právě vůči nim se ale zvedá vlna největšího odporu. To zejména kvůli výhodám, které využívají, například, nemusí platit daně a také mají státem dotované školy.

Zvláštní postavení izraelských náboženských politických stran je vcelku jisté a obecně respektované. Přes určité rozpory v rámci izraelské společnosti jsou s tímto faktem obyvatelé smířeni. Tato situace existuje již od vzniku státu, a jde tedy spíše o určitý rys izraelského stranickopolitického systému. Otázka jejich vzrůstajícího vlivu je ale nejistá. Pokud bychom ho porovnávali na základě počtu získaných křesel v jednotlivých Knesetech, pak dojdeme k závěru, že podporu spíše ztrácejí. Nicméně jejich vliv spočívá v něčem jiném, a to jsou jejich zvláštní pravomoci dané statem quo. Dále má na jejich roli vliv i fakt, že mají silný vyděračský potenciál. Stručně řečeno, není možné, nebo jen velice problematičt, sestavit bez nich vládu. Přesto si ale trávím tvrdit, že jejich vliv

zůstává spíše neměnný. Občas se jejich podpora zvyšuje, občas snižuje, ale v průměru k velké změně nedochází.

Summary

Current nature of the State of Israel is still a big question mark. Although it is not a religious state as such, the position of religion, or more precisely Judaism, is specific. Even if the *status quo* is not covered in the legislation, it has definitely a unique position and is generally respected. This is apparent in contrast to examples of other countries, such as Great Britain, that also have their state religion and that moreover have the religion firmly set in legislation, but where the religion by far does not affect the daily life of citizens to the extent as it is in Israel. The question of religious nature of a state is often associated to the question of compliance with democratic principles. Even though it may seem that the religious rules are sometimes enforced in a way which is detrimental to the human rights, it appears in the reality of Israel that the Jews are all in all satisfied with the situation and accept it as part of their life. Thus, in my opinion Israel is not a religious state as such, nor does it head towards the religious state. Judaism is rather a deeply rooted tradition or important part of the major culture than a state religion.

It is clear that the relation of the state and the religion originates already in the times of its foundation. In this context in Israel this is problematic also because not only Jewish population, but also numerous Arabic (mostly Muslim) minority lives there. Furthermore, there are minorities of Christians and Druzes. Moreover, there are more and more atheistic people and more and more Israelis identify themselves as secular (but by this they usually mean that they do not follow Halakha). Among the ultraorthodox belong these days only minimum of population, but it is them – the ultraorthodox – against whom the major population raises the biggest waves of protests, primarily because of the benefits granted to them such as liberation from army service and tax duties or state-financed schools for them.

The specific position of Israeli religious political parties is altogether clear and widely respected. Despite several disputes within the Israeli society the citizens mostly accept this fact. Such situation has existed since the foundation of the State of Israel and thus it

is rather a specific feature of the Israeli system of political parties and the entire political system. However, the question of their increasing influence is uncertain. If compared by the number of seats in Knesset gained by these parties then the conclusion is that the religious parties are losing their support. Nonetheless, their influence lies somewhere else, and that is in their special prerequisites given by the *status quo*. Also important with respect to their real position is their strong extortion (convincing) capabilities. Shortly said, it is impossible or very problematic to compose a government without them. Therefore, in my opinion their influence remains rather unchanged. At times their support increases, at others it decreases, but on average it appears there is no remarkable change.

Seznam literatury a zdrojů:

a. Neperiodická Literatura

ARIAN, A. (1989). *Politics in Israel - The Second Generation*. Revised ed. New Jersey: Chatham House Publishers.

ČEJKA, M. (2011). *Dějiny moderního Izraele*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing a. s.

ČEJKA, M. (2005). *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Vyd. 1. Brno: Centrum strategických studií o. s.

ČEJKA, M. (2009). *Judaismus a politika v Izraeli*. Vyd. 3. Brno: Barrister & Principal.

DAWTY, A. (1998). *The Jewish State – A Century Later*. 1st. ed. Berkeley: University of California Press.

DE LANGE, N. (1996). *Svět Židů*. Vyd. 1. Praha: Knižní klub.

EDELMAN, M. (2000). *A Portion of Animosity: The Politics of the Disestablishment of Religion in Israel*, 5 Israel Studies.

GILBERT, M. (2002). *Izrael - dějiny*. Vyd. 1. Praha: BB art.

HERZL, T. (2009). *Židovský stát: Pokus o moderní řešení židovské otázky*, Vyd. 1. Praha: Academia.

CHAPMAN, C. (2003). *Čí je země zaslíbená? Pokračující krize mezi Izraelem a Palestinci*. Vyd. 1. Praha: Volvox globator.

JOHNSON, P. (1995). *Dějiny židovského národa*. Vyd. 1. Řevnice: Nakladatelství Alexandra Tomského – Rozmluvy.

KRUPP, M. (1999). *Sionismus a stát Izrael*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad.

MAOZ, A. (1996). *Religious Human Rights in the State of Israel, in Religious Human Rights in Global Perspective: Legal Perspectives*. The Hague/ Boston/London: Martinus Nijhoff Publishers,

POJAR, M. (2004). *Stručná historie států: Izrael*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Libri.

REITER, A. (1998). *Sionismus*. Vyd. 1. Praha: V řadě Izrael a my vydal Mojmir Kallus

SACHAR, H. M. (1999). *Dějiny státu Izrael*. Vyd. 1. Praha: Regia.

TEMPERMAN, J. (2010). *State-Religion Relationships and Human Rights Law: Towards a Right to Religiously Neutral Governance*. Vyd. 1. Boston: Martinus Nijhoff publishers.

TERNER, E. (1991). *Dějiny státu Izrael*. Vyd. 1. Praha: Kora.

b. Periodická literatura

PAVLÁT, Leo. Počátky sionismu. *Český rozhlas* [online]. 2007. č. 8. [cit. 2012-03-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/salom/zprava/369001>>.

ŠULCOVÁ, Pavlína. Volební inženýrství v Izraeli: inspirace, nebo varování? *Revuepolitika* [online]. 2009. č. 5. [cit. 2012-04-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.revuepolitika.cz/clanky/100/volebni-inzenyrstvi-v-izraeli-inspirace-nebo-varovani>>. ISSN 1803-8468

c. Internetové zdroje

Helen Chapin Metz, ed. *Israel: A Country Study*. Washington: GPO for the Library of Congress, 1988. Online verze knihy, dříve zveřejněné v tištěné podobě Federal Research Division of the Library of Congress [online]. Dostupné z WWW: <<http://countrystudies.us/israel/>>. Citováno dne 18. 3. 2012

Informační portál zabývající se Izraelem *Izrael.cz* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.izrael.cz/sionismus>>. Citováno dne 14. 3. 2012

Internetová encyklopedie *Wikipedia* [online]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Mafdal>>. Citováno dne 21. 2. 2012

Internetový portál zabývající se děním v Izraeli a Palestině *Izrael a Palestina.cz* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.izraelapalestina.cz/>>. Citováno dne 6. 4. 2012

Izraelské internetové noviny *Haaretz.com* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.haaretz.com/>>. Citováno dne 12. 4. 2012

Oficiální portál pro podnikání a export *Businessinfo* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/>>. Citováno dne 16. 4. 2011

Oficiální stránky Izraelského statistického úřadu *Central Bureau of Statistics* [online]. Dostupné z WWW: <http://www.cbs.gov.il/reader/?MIval=cw_usr_view_Folder&ID=141>. Citováno dne 16. 4. 2011

Oficiální stránky Knesetu *Knesset English Homepage* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.knesset.gov.il/main/eng/home.asp>>. Citováno dne 20. 3. 2011, 28. 3. 2011, 29. 3. 2011

Zprávy UNSCOP (Zvláštní komise OSN pro Palestinu) *United Nations Special Committee on Palestine* [online]. Dostupné z <<http://www.mideastweb.org/unscom1947.htm>>. Citováno dne 27. 2. 2012

Židovská virtuální knihovna – Ministersvo pro náboženské záležitosti *Jewish Virtual Library - Ministry of Religious Affairs* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Politics/relig.html>>. Citováno dne 16. 4. 2012

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Balfourova deklarace (obrázek)

Příloha č. 2: Vysocí komisaři britského mandátu Palestina

Příloha č. 3: Tajné memorandum adresované britskému kabinetu lordem Balfourem
v roce 1919

Příloha č. 4: Výsledky náboženských stran ve volbách do Knesetu - 120 křesel (tabulka)

Příloha č. 1: Balfourova deklarace (obrázek)

Foreign Office,
November 2nd, 1917.

Dear Lord Rothschild,

I have much pleasure in conveying to you, on behalf of His Majesty's Government, the following declaration of sympathy with Jewish Zionist aspirations which has been submitted to, and approved by, the Cabinet

"His Majesty's Government view with favour the establishment in Palestine of a national home for the Jewish people, and will use their best endeavours to facilitate the achievement of this object. It being clearly understood that nothing shall be done which may prejudice the civil and religious rights of existing non-Jewish communities in Palestine, or the rights and political status enjoyed by Jews in any other country"

I should be grateful if you would bring this declaration to the knowledge of the Zionist Federation.

Zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Balfour_declaration_unmarked.jpg

Příloha č. 2) Vysocí komisaři britského mandátu Palestina

Sir Herbert Louis Samuel	1920 – 1925
Herbert Onslow Plumer	1925 – 1928
Sir John Chacellor	1928 – 1931
Arthur Grenfell Wauchope	1931 – 1938
Sir Harold MacMichael	1938 – 1944
John Vereker, šestý vikomt Gort	1944 – 1945
Sir Alan Cunningham	1945 – 1948

Zdroj: ČEJKA, M. (2005). *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Vyd. 1. Brno: Centrum strategických studií o. s.

Příloha č. 3: Tajné memorandum adresované britskému kabinetu lordem Balfourem v roce 1919

Chceme v případě Sýrie brát v potaz hlavně tužby obyvatelstva? Nic takového... Rozpor mezi literou smlouvy a politikou Spojenců je ještě nápadnější v případě palestinského „nezávislého národa“ než v případě syrského „nezávislého národa“, neboť v Palestině nehodláme vůbec brát v úvahu přání současných obyvatel země. Čtyři velmoci se rozhodly pro sionismus, a sionismus ať již je dobrý, nebo špatný, vychází z dávných tradic, současných potřeb a budoucích nadějí, které jsou daleko důležitější než tužby a předsudky 700 000 Arabů, kteří nyní obývají tuto starobylou zem... Zkrátka pokud jde o Palestinu, mocnosti neučinily žádné faktické rozhodnutí, což ovšem není nic špatného, ani žádnou politickou deklaráci, kterou by nehodlaly, alespoň formálně, porušit.

Zdroj: CHAPMAN, C. (2003). *Čí je země zaslíbená? Pokračující krize mezi Izraelem a Palestinci*. Vyd. 1. Praha: Volvox globator.

Příloha č. 4: Výsledky náboženských stran ve volbách do Knesetu - 120 křesel (tabulka)

Rok voleb	1949	1951	1955	1959	1961	1965	1969	1973	1977
Mafdal		10	11	12	12	11	12	10	12
Aguda	16	5	6	6	6	6	6	5	5
Šas									
Celkem	16	15	17	18	18	17	18	15	17

Rok voleb	1981	1984	1988	1992	1996	1999	2003	2006
Mafdal	6	4	5	6	9	5	6	3 (9)
Aguda	4	8	7	4	4	5	5	6
Šas		4	6	6	10	17	11	12
Celkem	10	16	17	16	23	27	22	21 (27)

Zdroj: ČEJKA, M. (2009). *Judaismus a politika v Izraeli*. Vyd. 3. Brno: Barrister & Principal.